

ликого первинного платежу за договором, яка обов'язково повинна бути оформлена за участю свідків, яких, в разі чого, можна буде залучити до суду. На думку експертів, кращий варіант для обох сторін – обмежити взаємини фіксованою щомісячною платою (рентою). Вона повинна збільшуватися на розмір інфляції з періодичністю, обумовленої сторонами. При відправці раз на місяць грошей поштою або на рахунок підопічного, квитанції будуть вагомим доказом сумлінності піклувальника.

Практика укладення і виконання договорів довічного утримання свідчить, що фізичне передання у власність майна за договором може взагалі не здійснюватися. Набувач набуває право власності на майно, зокрема нерухоме майно, але договором не передбачається умова про його вселення чи взагалі про спільне проживання з відчужувачем. У контексті дослідження договірних відносин сторін за цим договором не слід змішувати набуття права власності на майно, що передається за договором, з фактом його фізичного вручення набувачеві. В такому разі відчужувач передає набувачеві право власності на житловий будинок, квартиру або інше майно, а не у власність саме майно. Саме за цим договором маємо справу з абстрагованим правом власності на майно (зокрема це стосується нерухомого майна). Набувач є юридичним власником такого нерухомого майна, але залежно від умов договору може фізично ним не володіти, не користуватися і розпоряджається з врахуванням обтяжень, встановлених нормами ст. 754 ЦКУ. Адже цей договір не переслідує єдиної мети – передання майна у власність. Вияв волі відчужувача все ж превалює, хоча інтереси обох сторін взаємопов'язані і реалізуються в рамках єдиної договірної конструкції.

Нерідко піклувальник доглядає відразу за декількома відчужувача (наприклад, подружжя похилого віку). Як правило, проблеми наступають після смерті одного з них, наприклад, коли покійний заповів свою частину житла набувачеві, а інший відчужувач розриває договір довічного утримання. В такому разі, особливо коли з'являються родичі, ділити квартиру і відшкодовувати витрати по догляду за іншою стороною стає дуже проблематично. Цю проблему регламентує ст. 747 ЦКУ, згідно з якою майно, яке належить співвласникам на праві спільної сумісної власності, зокрема, майно подружжя, може бути відчужене ними на підставі договору довічного утримання. Якщо відчужувачем є один із співвласників майна, яке належить їм на праві спільної сумісної власності, договір довічного утримання може бути укладений після визначення ча-

стки цього співвласника у спільному майні або визначення між співвласниками порядку користування цим майном. Тому необхідно дуже уважно ставитися до складання договору довічного утримання.

Таким чином, правове регулювання договірних відносин з довічного утримання (догляду) зазнало значного оновлення. Договір довічного утримання (догляду) є реальним, односторонньо зобов'язуючим, відплатним, алеаторним, триваючим, з особливо довірчим характером. Цей договір спрямований на передання майна у власність і разом з тим поєднує в собі й інші інтереси сторін, пов'язані з доглядом.

Література

1. Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV // Відомості Верховної Ради, 2003, №№ 40-44, ст.356.
2. Нестерова І.В. Договір довічного утримання (догляду) за цивільним законодавством України / І.В. Нестерова // Держава та регіони. Серія: Право. – 2005. – № 2. – С. 158-159.
3. Скаржинський М.В. Житло як об'єкт цивільно-правових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 "Цивільне право" / М.В. Скаржинський. – К., 2006.-28 с.

УДК 347.23(043.2)

Банах А. І.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КЛАСИФІКАЦІ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

У юридичній літературі питанням захисту права власності традиційно відводиться значна увага, однак багато з них не знаходить єдності точок зору науковців, викликаючи дискусії та формулювання різних підходів до розуміння тих чи інших понять.

Одним із основних завдань цивільно-правової доктрини є визначення критеріїв вибору способів захисту порушеного права власності громадян, що може справити позитивний вплив на підвищення стабільності й надійності становища власників, оскільки навіть в Конституції

України, а саме в ст. 41, зазначено, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є непорушним [1].

При цьому зберігається потреба в аналізі теоретичних конструкцій, сформованих науковцями-цивілістами, переосмисленні існуючих підходів до вирішення ряду проблем теоретичного характеру у сфері захисту права власності.

Існує велика кількість позицій вчених до самого поняття "Захист права власності". Науковці стверджують, що це передбачена законом для боротьби з правопорушеннями система заходів, яка спирається на державний примус і направлена на забезпечення недоторканості права й ліквідацію правопорушення, або як про сукупність заходів правоохоронного характеру, які направлені на застосування до правопорушника примусового впливу з метою визнання чи відновлення оспорюваного чи порушеного права.

Також існує неузгодженість термінології щодо понять "засіб" та "спосіб" захисту права власності. У ст. 55 Конституції України закріплено право кожного після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Тут же зазначено, що кожний має право будь-якими незабороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1].

Найбільшого поширення у правовій науці набув поділ цивільно-правових способів захисту права власності на речово-правові та зобов'язально-правові.

Наприклад, Є. О. Суханов виділяє наступні позови: класичні речово-правові; зобов'язально-правові; особливі; позови до публічної влади; позови про компенсацію у зв'язку з припиненням права власності за рішенням публічної влади.

Є.О. Харитонов виділяє такі засоби захисту: речово-правові; зобов'язально-правові; такі, що впливають із різних інститутів цивільного права й вимоги до органів державної влади й управління про захист інтересів власника від правомірного або неправомірного втручання [4, с. 246].

О.П. Сергеев здійснює поділ цивільно-правових засобів захисту на речово-правові, зобов'язально-правові та засоби, що впливають із різ-

них інститутів цивільного права і не належить ні до речових, ні до зобов'язальних.

До речово-правових позовів традиційно відносять віндикаційний позов (вимоги не володіючого власника до незаконного володільця про витребування майна), негативний позов (вимоги власника щодо усунення порушень права власності, які не пов'язані з володінням, позов власника про визнання права власності). Також ч.2 ст. 386 ЦК України встановлено, що власник, який має підстави передбачити можливість порушення свого права власності іншою особою, може звернутися до суду з вимогою про заборону вчинення нею дій, які можуть порушити його право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню [2].

Зобов'язально-правові способи захисту поділяються на:

- договірні (уповноважена особа може захистити своє право шляхом примусу боржника виконати обов'язок в натурі; розірвання договору; застосування мір відповідальності, передбачених договором чи інших заходів, передбачених договором або законом. Наприклад, повернення сторонам майна, переданого ними на виконання договору, повернення майна, переданого власником у орендне чи інше тимчасове користування) тощо;

- недоговірні (позадоговірні). До недоговірних (позадоговірних) зобов'язань правова доктрина відносить публічне обіцяння винагороди, ведення чужих справ без доручення, запобігання загрози шкоди чужому майну, рятування здоров'я та життя іншої особи, заподіяння шкоди, створення небезпеки (загрози) життю та здоров'ю фізичних осіб, а також їхньому майну та майну юридичних осіб [3, с.32-33].

Але існують способи захисту, що не підлягають під класичну класифікацію з поділом на речово-правові та зобов'язально-правові. Наприклад, в ст. 48 ЦК України встановлено правові наслідки появи фізичної особи, яка була оголошена померлою. Так, згідно ч.2 цієї статті незалежно від часу появи фізична особа, яка була оголошена померлою, має право вимагати від особи, яка володіє її майном, повернення цього майна, якщо воно збереглося та безоплатно перейшло до неї після оголошення фізичної особи померлою, за винятком майна, придбаного за набувальною давністю, а також грошей та цінних паперів на пред'явника [2].

Також слід звернути увагу на класифікацію, запропоновану О. Мірошник та Т. Присяжнюк. Зокрема, вони виокремлюють наступні позови, що спрямовані на захист права власності: про визначення порядку

володіння, користування і розпорядження майном, що є спільною власністю; про поділ спільного майна або виділ з нього частки; про інші вимоги, пов'язані з охороною права приватної власності.

Література

1. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28.06.1996. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.
3. Дзера І. О. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні / І. О. Дзера. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 255 с.
4. Цивільне та сімейне право України у запитаннях та відповідях / [Харитонов Є. О., Калітенко О. М., Зубар В. М. та ін.] – Х. : ТОВ "Одіссей", 2002. – 640 с.

УДК 65.012.8:343.533.9(045)

Бондаренко Р. Г.,
студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Білоусов В.М., старший викладач

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ

В сучасних умовах конкурентних ринків все більшої актуальності набувають проблеми правової охорони нематеріальної власності, яка може бути легкою здобиччю несумлінних конкурентів у разі нехтування такою охороною. Говорячи про нематеріальну власність, слід розглядати й поняття інтелектуальної власності. На сьогодні об'єкти такої власності є широко представленими у діяльності суб'єктів господарювання.

З точки зору відокремленості/невідокремлюваності від підприємства та/або індивідуума серед них розрізняють такі групи об'єктів:

- 1) такі, що є невідокремлюваними від індивідуума та не є безпосередньою власністю підприємства (знання, досвід, навички, кваліфікація персоналу тощо);
- 2) такі, що можуть бути відокремленими від підприємства на умовах платності використання та є його власністю (патенти, ліцензії, торгові марки тощо);

3) такі, що не можуть бути відокремлені від підприємства та є його власністю (гудвіл, клієнтський капітал, інтерфейсний капітал, переваги географічного розташування, природні умови тощо).

Говорячи про інший класифікаційний підхід до виокремлення груп таких об'єктів з точки зору їх сутнісних особливостей – серед них виділяють:

- 1) об'єкти промислової власності;
- 2) нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності;
- 3) об'єкти авторського права та суміжних прав.

У структурі зазначених об'єктів окреме місце посідає комерційна таємниця (в межах групи нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності). Проблеми її коректного трактування та охорони є актуальними на сьогодні, адже саме вона являє собою сукупність виключних знань, рішень, методів організаційно-економічного, техніко-технологічного та іншого характеру, які дозволяють підприємству посідати власне виключне місце у конкурентному середовищі та формують виключну специфіку його діяльності, що є необхідною умовою успіху на конкурентному ринку.

Проблемам інтелектуальної власності в цілому і комерційної таємниці зокрема приділено неабияку увагу у працях відомих науковців, серед яких слід підкреслити вагомість досліджень таких вчених як П.М. Цибульов [2-3], О.А. Підпригора [1], О.Б. Бутнік-Сіверський [1], В.С. Дроб'язко [1] та ін. Ними проведений детальний аналіз сутності та особливостей об'єктів інтелектуальної власності, а також розглянуто проблеми їх управління, комерціалізації, охорони та захисту. Однак недостатньо вивченою та дискусійною залишається проблема комерційної таємниці та її правової охорони.

Термін "комерційна таємниця" був введений у правовий оборот Законом України "Про підприємства в Україні" від 27.03.1991 р. Під комерційною таємницею підприємства розуміються відомості, пов'язані з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами й іншою діяльністю підприємства, що не є державною таємницею, розголошення (передача, витік) яких може заподіювати збиток його інтересам [4].

Згідно Закону України "Про інформацію" від 02.10.1992 р. конфіденційна інформація – це відомості, які знаходяться у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних або юридичних осіб і поширюються за їх бажанням відповідно до передбачених ними умов.